

**Vystáhovalectvo z obce Liptovské Kľáčany do USA
v rokoch 1892 - 1924.**

Autor: **PhDr. Juraj Laššuth**

V Dolnom Kubíne 17. 8. 2015

Vystáhovalectvo z obce Liptovské Kláčany do USA v rokoch 1892 - 1924

Tvrde hospodárske a prírodné pomery na Liptove často motivovali ľudí aby si hľadali živobytie mimo svoj rodný kraj. Kláčania v minulosti často chodili na zárobky na Dolnú zem. Od osemdesiatych rokov 19. storočia sa najlepšie podmienky na dobrý zárobok vytvorili v USA.

Sťahovanie za prácou do USA

V USA sa po skončení Občianskej vojny, v ktorej zvíťazil priemyselný Sever, prudko rozvíjal priemysel a Amerika potrebovala veľké množstvo nových pracovných síl. Preto sa majitelia baní v roku 1877 rozhodli, že aj na Slovensko pošlú agentov, aby verbovali robotníkov pre banský a oceliarsky priemysel v USA. Amerika poskytovala pracovné príležitosti aj pre nekvalifikovaných robotníkov a zárobok bol v porovnaní s Uhorskom niekoľkonásobne vyšší. V rokoch 1875 až 1914 emigrovalo do Spojených štátov viac ako 650 000 Slovákov, t.j. ¼ všetkých Slovákov.

Na rozhodnutí vystáhovať sa do USA mala vplyv aj stupňujúca sa maďarizácia Slovákov. Deti v školách sa učili po maďarsky, na úradoch sa komunikovalo v maďarskom jazyku, všetky dokumenty boli v maďarčine, na obchodoch a budovách boli maďarské nápisy. Všetko to presvedčalo obyvateľov Liptovských Kláčian, že nie sú Slováci, ale Maďari. To viedlo k oslabeniu vzťahu k domovu a uľahčilo rozhodovanie o ceste za more.

Aj v Kláčanoch boli agenti verbovať na prácu do Ameriky, boli tu tiež agenti lodných spoločností, ktorí podávali informácie o cestovaní a dali sa u nich kúpiť aj lodné lístky.

Veľká časť vystáhovalcov sa neplánovala usadiť v USA natrvalo. Plánovali niekoľko rokov tam pracovať, našetriť doláre a s úsporami sa vrátiť domov; kúpiť pôdu, postaviť murovaný dom a žiť v lepšom sociálnom postavení. Ktorí sa rozhodli v Amerike natrvalo usadiť, predali svoje pole, dom a ostatný majetok, tým získali peniaze na cestu a na usadenie sa v novej vlasti. Na cestu si brali oblečenie, peniaze a stravu.

*Registrácia Márie
Feherpatakyovej v USA.*

Počet vystáhalcov z Liptovských Kľačian

Vystáhalectvu do USA, je biele miesto v dejinách obce.

Americké úrady umožnili prístup do evidencie prisťahovalcov Imigračného úradu na Ellis Islande v New Yorku, ktorým prešli všetci prisťahovalci v rokoch 1892 – 1924. To bola doba v ktorej vycestovala veľká väčšina emigrantov z Kľačian. Vyhľadávanie sťažovalo, že mená a názvy boli písané maďarským pravopisom a pri prepisovaní do evidencie americkí prisťahovaleckí úradníci ešte viac skresľovali slovenské mená. Napriek uvedeným problémom nám to umožnilo podľa mena a miesta pôvodného pobytu vyhľadať **41 vystáhalcov** z Liptovských Kľačian do USA. V zozname sú všetci ktorí pristáli pri brehoch Ameriky; s pasom alebo bez neho. V tabuľke uvádzam všetky údaje ktoré sú v evidencii. Mená a názvy uvádzam tak ako sú v origináli.

Prehľad vystáhalcov z obce Liptovské Kľačany do USA v rokoch 1892 - 1924

	Príchod do USA	Priezvisko	V origináli	Meno	Vek	Stav	Povolanie	Miesto
1	23.12.1913	Drivila	Drivila	Sandor	16	s	labourer	Kelecseny
2	10.04.1905	Feherpataky	Feherpataki	Frigyes	30	s	farmer	Klacany
3	19.8.1892	Fehérpataky	Feherpataky	Albert	44	...	labourer	Ungarn
4	19.8.1892	Fehérpataky	Feherpataky	Bela	10	...	labourer	Ungarn
5	28.10.1922	Fehérpataky	Feherpataky	Koloman	26	s	furrier	Klacany
6	10.04.1905	Feherpatakyová	Feherpataki	Maria	17	s	servant	Klacany
7	19.8.1892	Fehérpatakyová	Feherpataky	Marie	46	...	labourer	Ungarn
8	15.12.1906	Fehérpatakyová	Feherpataki	Emilia	16	s	servant	Kelecsirny
9	19.10.1922	Fehérpatakyová	Feherpataky	Maria	23	s	servant	Klacany
10	19.10.1922	Fehérpatakyová	Feherpataky	Emilia	21	s	servant	Klacany
11	08.06.1914	Humená	Humeny	Maria	1	s	child	Keleczeny
12	08.06.1914	Humená	Humeny	Janosne	29	v	housewife	Keleczeny
13	08.06.1914	Humený	Humeny	Gustav	11	s	child	Keleczeny
14	09.10.1906	Koššo	Kasso	Fan	17	s	farm. lab.	Kelicdny
15	14.06.1905	Lavčík	Lavcik	Andras	29	ž	farmer	Kelecseny
16	14.11.1906	Leňo	Lenyo	Mihaly	28	ž	farm. lab.	Kelecseny
17	15.2.1898	Lukáč	Lukacs	Jozsef	26	ž	labourer	Keleceny
18	17.10.1912	Lukáč	Lukacs	Andras	24	ž	f. hand	Kelecsen
19	23.12.1913	Lukáč	Lukacs	Mihaly	52	ž	labourer	Kelecseny
20	03.01.1906	Lukáčová	Lukacs	Anna	19	s	servant	Kelecseny
21	17.06.1914	Martinka	Martinka	Adam	36	ž	farm. lab.	Kelecseny
22	02.05.1907	Michník	Michmik	Jan	25	ž	farm. lab.	Kelecsen
23	22.11.1910	Michník	Michnik	Janos	29	ž	farm. lab.	Klaosan
24	16.01.1921	Michník	Michnik	Jan	36	ž	workman	Klacany
25	29.05.1907	Moravčíková	Moravcsik	Josefine	19	s	servant	Kelecseny
26	01.08.1913	Moravčíková	Moravcsik	Margit	17	s	maid	Kelacsenz
27	14.11.1906	Petráš	Petras	Peter	40	ž	farm. lab.	Kelecseny
28	22.08.1911	Petráš	Petras	Adam	34	ž	farm. lab.	Keleczeny
29	26.01.1910	Petrášová	Petras	Olena	42	v	housewife	Kelecseny
30	26.01.1910	Petrášová	Petras	Anna	4	s	child	Kelecseny

31	04.09.1901	Tholtová	Tholt	Maria	23	v	none	Kelecsiny
32	01.11.1907	Tholtová	Tholt	Johanna	37	v	housewife	Kelecseny
33	01.06.1907	Tkáč	Tkacs	Janos	31	s	farm. lab.	Kelecseny
34	10.04.1905	Urban	Urban	Georg	35	ž	farmer	Klacany
35	02.06.1914	Veselovská	Veszeloyszky	Maria	23	v	housewife	Kelecseny
36	05.02.1902	Veselovský	Veszeloyszky	Istvan	28	ž	labourer	Kalcse
37	11.10.1902	Veselovský	Weszeloyszki	Marton	18	s	labourer	Kelecseny
38	14.06.1905	Veselovský	Veselovsky	Pavel	17	s	farmer	Kelecseny
39	02.05.1907	Veselovský	Veselovsky	Kliment	25	s	farm. lab.	Kelecsen
40	22.10.1913	Veselovský	Veszeloyszky	Martin	28	ž	farm. lab.	Kelecseny
41	14.01.1921	Veselovský	Veselovsky	Josef	19	s	workman	Klacany

Podľa veku najväčšiu skupinu tvorili vysťahovalci vo veku 15 - 20 rokov **10** (24,4%) osôb, potom 26 - 30 rokov **9** (22,0%) osôb; priemerný vek bol **25,6 rokov**, podrobnejšie v Prílohe. Celkovo sa vysťahovalo **27 mužov**, tj. 65,9%, **žien 14** tj. 34,1%. Z mužov bolo **ženatých 14** (51,9%), **slobodných 11** (40,7%), nevedených **2** (7,4%); ženy **vydaté 7** (50,0%), **slobodných 6** (42,9%), nevedená **1** (7,1%). Najviac ich pristálo v New Yorku v rokoch 1905, 1906, 1907 a 1914 po **5** (spolu 48,8%) osôb, potom v roku 1913 - **4** (9,8%) osoby.

Cesta do prístavu

Keď boli so všetkým pripravení vydali sa Kľačanci na ďalekú cestu. Často ich sprevádzal agent lodiarskej spoločnosti, ktorý im pomáhal orientovať sa v novej neznámej situácii. Veľká väčšina vysťahovalcov cestovala železnicou južnejšou trasou do prístavu Brémy (28 osôb). Ďalší vyplávali z prístavov Fiume (5 osôb), Antwerp (3 osoby), Cuxhaven, Le Havre (po 2 osoby) a Hamburg (1 osoba).

Lodný lístok.

V prístave sa ubytovali v barakoch, v ktorých čakali na loď a zakúpili si lodné lístky do najlacnejšej tretej tzv. „vysťahovaleckej triedy“.

Required by the regulations of the Secretary of Commerce and Labor of the United States, under
C. J. 1-1115 3455 S. S. *Grosser Kurfurst* sailing from *Bremen* Officer of any vessel having such pass

1 No. on List.	2 NAME IN FULL	3 Age		4 Sex	5 Married or Single.	6 Calling or Occupation.	7 Able to—		8 Nationality, (Country of which citizen or subject.)	9 * Race or People.	10 Last Residence. (Last permanent resi- dence, Country and City or Town.)
		Yrs.	Mos.				Read.	Write.			
1	<i>Jan Byczyński</i>	40		m	mid	farmer	no	no	<i>Galicia</i>	<i>Polish</i>	<i>Tropia</i>
2	<i>Felestyňa Kopczyk</i>	19		f	sgl	servant	yes	yes		"	<i>golcowa</i>
3	<i>Wojciech Nowicki</i>	48		m	mid	farmer	no	no		"	<i>Tropia</i>
4	<i>Jakob Augustyna</i>	36					yes	yes		"	<i>golcowa</i>
5	<i>Ladislav Sluch</i>	36							<i>Hungary</i>	<i>Slovak</i>	<i>Pulice</i>
6	<i>Pavel Veselouský</i>	17			sgl					"	<i>Kelecsény</i>
7	<i>Andras Kavcike</i>	29			mid		no	no		"	"
8	<i>Jan Pivnicka</i>	24			sgl	photograph	yes	yes	<i>Bohemia</i>	<i>Bohemian</i>	<i>Berlin</i>

Lodný zoznam parníka „Grosser Kurfurst“ zo 14.6.1905, ktorým sa plavili dvaja vystáhovalci z Liptovských Kláčian.

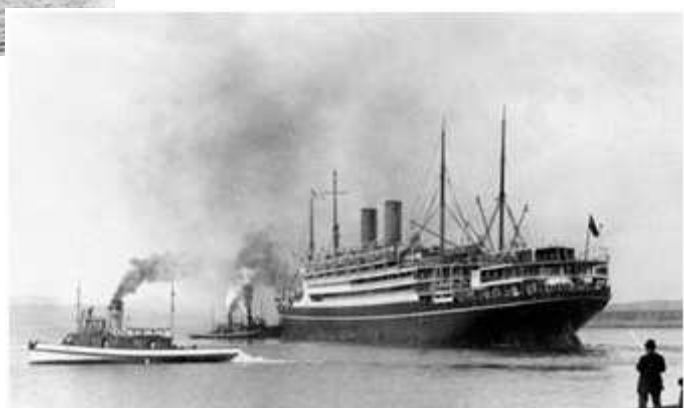
Pred nalodením bol vypracovaný zoznam cestujúcich, ktorý obsahoval meno vystáhovalca, pôvodné bydlisko a odpovede na 29 otázok. Tento dokument po príchode do USA odovzdal kapitán lode americkým úradníkom, ktorým slúžil na posúdenie spôsobilosti prisťahovalca usadiť sa v USA.

Vystáhovalci cestovali do Ameriky na veľkých parníkoch, ktoré boli postavené koncom 19. a začiatkom 20. storočia. Boli konštruované na prevoz veľkého množstva chudobných vystáhovalcov z Európy do USA.

Parník „Amerika“ bol spustený na vodu v Bel-faste v r. 1905. Viezol celkom 897 pasažierov, z toho 1. triedy 420, 2. triedy 254 a 3. triedy 223 pasažierov.

Parník „Kaiserin Auguste Victoria“ bol spustený na vodu v Štetíne v r. 1905. V tom čase bol najväčšou loďou na svete. Viezol celkom 2 996 cestujúcich, z toho 1. triedy 652, 2. triedy 286 a 3. triedy 2 058 pasažierov.

Plavba

V prístave sa mladí muži iste pokúsili zamestnať sa na lodi a počas plavby vykonávať pomocné práce, napr. hádzať uhlie do kotlov. Lodné spoločnosti na pomocné práce najímali lodných pasažierov, aby ušetrili lôžka v kajutách pre cestujúcich.

Cestujúci 3. triedy boli umiestnení v podpalubí, v malých izbách ležali ľudia na regáloch na jednoduchom slamníku, spolu muži, ženy aj deti. Strava bola minimálna, väčšinou sa museli stravovať zo svojich zásob. Pitná voda sa rozdávala na prídel v časových intervaloch, alebo len raz do dňa. Hygiena bola nedostatočná, vzduchu v izbe málo, mnohých premáhala morská nemoc.

*Vystáhovalci na palube parníka.
Rok 1892.*

Po 15 až 60-tich dňoch – podľa rýchlosti plavby - pristála loď v prístave, pri móle East River v New Yorku. Vystáhovalci 3. triedy boli prevezení člmi alebo trajektami na ostrov Ellis Island, kde sídlil Imigračný /pristáhovalcecký/ úrad a kde museli Kľáčanci prekonať poslednú prekážku na ceste za lepším životom.

Budova Imigračného úradu dnes. V budove sídli múzeum pristáhovalectva „Ellis Island Immigration Museum“.

Imigračný (pristáhovalcecký) úrad

V rokoch 1820 – 1892 sídlil Imigračný úrad na juhu Manhattanu v prístave Castle Garden. Odtiaľ ho presťahovali na ostrov Ellis Island, kde v tieni Sochy Slobody postavili novú budovu z „Gruzínskej

borovice" a otvorený bol 1.1.1892. Tento ostrov sa premenil na malé mesto, v ktorom sa nachádzal nový Imigračný úrad, súd, škola, nemocnica, obchody a ubytovne. Večer 17. júna 1897 budova do základov vyhorela. Okamžite začali stavať novú budovu otvorenú 17. decembra 1900 a v tento deň prijali 2 251 prisťahovalcov.

Cez tento ostrov prešlo medzi rokmi 1892 až 1924 do Ameriky viac ako dvanásť miliónov (uvádza sa aj 17 miliónov) prisťahovalcov. V novembri 1954 bol Ellis Island oficiálne uzavretý. V r. 1965 vyhlásili Ellis Island za súčasť Národného pamätníka „Socha slobody“, ktorá bola postavená na susednom ostrove. Po dôkladnej rekonštrukcii otvorili ostrov pre verejnosť a v budove Imigračného úradu zriadili múzeum „*Ellis Island Immigration Museum*“. Múzeum navštevuje takmer 2 milióny záujemcov ročne.

Čakanie pred vchodom do Imigračného úradu na lekársku prehliadku a vstupný pohovor s prisťahovaleckým úradníkom.

Kontrola na Imigračnom úrade

Vláda Spojených štátov zaviedla regulačné opatrenia. Do krajiny nesmeli vstúpiť: chorí, najmä na infekčné nemoci, negramotní, a úplne nemajetní – prisťahovalec musel mať majetok, min. 10 dolárov v hotovosti, alebo sponzora, ktorý by sa za neho zaručil. Preto musel každý imigrant absolvovať lekársku a právnu kontrolu. Po prevezení na ostrov Ellis Island oddelili mužov od žien a detí. Všetkých zoradili do radu a čakala na nich vstupná zdravotná prehliadka.

Prehliadka začala už pri vstupe do hlavnej haly. Do haly viedli schody, na konci ktorých stál lekár a pozoroval prichádzajúcich hore schodmi. Všímal si, či niektorý z nich nekríva, či nie je veľmi zadýchaný, či sa u neho navonok neprejavuje nejaká fyzická, psychická alebo motorická porucha. Následne ich kontroloval očný lekár, ktorý po rýchlom zbežnom vyšetrení rozhodol, či dotýčny pokračuje ďalej, alebo ho poslal na detailnejšie vyšetrenia, alebo ho hneď vrátil na najbližší parník do jeho krajiny, odkiaľ prišiel.

Od očného lekára ho poslali na ďalšie vyšetrenia, kde sledovali duševné či fyzické deformácie, nákazlivé choroby, tehotenstvo, pohlavné choroby a podobne. Po každom vyšetrení prisťahovalcovi na hrud' napísali kriedou znak, ktorý predstavoval v skratke jeho diagnózu.

Po vyšetreniach čakal prisťahovalca pohovor s úradníkom, ktorý mal pred sebou spis o všetkom, čo sa jeho osoby týkalo. Tento spis bol doplnený o jeho chorobopis, ktorý mu lekári vystavili. Všetky

tieto náležitosti boli podrobne skúmané a na ich základe sa úradník rozhodol, či prisťahovalca do krajiny pustí, alebo nie. Úradníkovi často pomáhal tlmočník, keďže väčšina prisťahovalcov neovládala anglický jazyk. Každému bolo položených tridsať dva otázok, v ktorých sa ho pýtali na jeho meno, vek, povolanie, krajinu pôvodu, či je vzdelaný, či vie písať, čítať, koľko peňazí si nesie

Lekárska prehliadka.

so sebou a podobne. Ak mali kontrolovaní nejaké problémy umiestnili ich do tzv. „väzby“. Napríklad ženy s deťmi, ktoré cestovali samé, museli v tejto väzbe počkať, kým pre nich neprišiel ich manžel. Ľudia, ktorí cestovali bez peňazí, museli počkať na niekoho, kto im prinesie peniaze, alebo sa za nich verejne finančne zaručí. Chorí a tehotné ženy boli nútené ostať v nemocnici. Zločinci a políciou hľadané osoby boli hneď zadržané a vyhostené. Táto väzba trvala pre niekoho pár hodín, pre iného pár dní, no našli sa aj takí, ktorí tam strávili niekoľko mesiacov. Približne 80% všetkých prisťahovalcov strávilo na Ellis Island len niekoľko hodín. Ostatní prisťahovalci boli zadržaní pre nejakú zdravotnú alebo administratívnu príčinu a len 2% boli automaticky vyhostení z krajiny.

V Amerike

Kľáčanci sa usádzali v priemyselnej oblasti v severovýchodnej oblasti v štátoch New York, New Jersey, Illinois, Connecticut, Ohio, ale najmä v Pensylvánii, kde sa mesto Pittsburg stalo najväčším strediskom Slovákov. Život v Amerike bol pre nich ťažkou skúškou. Po neľahkých udalostiach doma, ťažkej a nepríjemnej plavbe po mori, stresujúcich podmienkach na Imigračnom úrade sa dostali do ďalšej neľahkej situácie. Prvoradou úlohou bolo usadiť sa, nájsť si čím skôr prácu a začať sporiť. Vysťahovalci z Liptovských Kľáčian boli v drvivej väčšine nekvalifikované pracovné sily, preto sa zamestnávali v baniach, oceliarniach a ako poľnohospodárski robotníci. Práca v týchto profesiách bola často oveľa ťažšia ako doma, no pláca sa nedala ani zďaleka porovnať. Baníci a pracovníci v železiarňach mohli zarobiť až \$1.50 - \$2.00 na deň. Doma by pritom zarobili niečo okolo 15 - 30 centov. Zatiaľ čo muži pracovali v baniach a továrňach, ženy sa buď starali o domácnosť alebo o ubytovne, prípadne tiež pracovali. Muži pracovali v neľudských podmienkach, pri nedostatočnej hygiene, v uzavretých priestoroch v baniach a továrňach, časté boli smrteľné úrazy.

Kľačanci sa pripájali k už existujúcim slovenským komunitám, zapájali sa do činnosti slovenských spolkov, prispôbovali sa novým životným podmienkam. Spomenúť ale treba, že pri krstinách, sobášoch, pohreboch, zábave a iných príležitostiach dôsledne zachovávali zvyky, tradície a obrady z domova.

Život Slovákov v Spojených štátoch výstižne charakterizoval významný dejateľ K. Čulen, keď povedal: „*Nikde nebolo Slovákom tak dobre ako v Amerike, ale nikde netrpeli toľko ako v Amerike*“.

Vysťahovalci a rodné Liptovské Kľačany

Vysťahovalci mali na rodnú obec veľký a dlhodobý vplyv, ktorý doteraz nebol preskúmaný.

Vysťahovalcov rozdeľujeme na dve skupiny.

Osoby ktoré išli do USA na určitú dobu – napríklad na päť rokov – pracovať a s našetrenými dolármi sa vrátiť domov. Takéto dočasné vycestovanie za zárobkom nazývame migrácia.

Na zárobky odišli ženatí muži v počte **14** mužov. Zvyčajne sa vrátili všetci, v USA zostali z nich výnimočne iba jednotlivci. Ktorým sa v Amerike zapáčilo a chceli tam zostať povolali svoje manželky aj s deťmi a usadili sa tam natrvalo. Za svojimi mužmi odcestovalo 7 manželiek aj s deťmi, takže domov sa vrátilo **7 mužov**. Za ušetrené prostriedky doma vyplatili prípadné dlhy, kúpili pôdu a väčšinou postavili nové murované domy. Veľa drevených domov bolo vtedy prestavaných na murované. Tieto „*amerikánske*“ domy stoja dodnes. Navrátilci výrazne zlepšili sociálne postavenie svojich rodín, môžeme ich považovať za majetných gazdov. Okrem peňazí prinášali z demokratického a podnikateľského prostredia USA nové nápady a podnety. Zhrnuté a podčiarknuté: 7 rodín významne zlepšilo sociálne postavenie a kvalitu života.

Druhá skupina vysťahovalcov sa rozhodla odísť natrvalo a usadiť sa v USA /emigrácia/. Boli to väčšinou mladí a slobodní chlapci a dievčatá, spolu **17** osôb, z ktorých sa vrátilo domov veľmi málo. K nim treba pripočítať 7 vydatých žien, ktoré odišli za manželmi a 7 ženatých mužov, ktorí v USA zostali, spolu 31 osôb. Celkove sa trvalo vysťahovalo z Liptovských Kľačan **31 osôb**. Ich pomoc rodnej obci bola iného charakteru a bola dlhodobá. Mladí ľudia si v USA dobre pamätali v akom chudobnom a zaostalom prostredí vyrastali a ako stále ťažko a chudobne žijú ich príbuzní doma. Preto po celý život posielali svojim rodinám určité finančné prostriedky. Ich výšku nepoznáme, pravdepodobne to neboli vysoké sumy, ale aj niekoľko dolárov ktoré pravidelne posielali doma určite pomohlo. Stav nepoznáme u troch vysťahovalcov.

Vzhľadom na veľkú a dlhodobú pomoc domovu ktorá bola v tom najťažšom období je správne keď ich mená budú zaradené do pamäti obce.

PhDr. Juraj Laššuth

Príloha:

Jánoš Michník, ktorý pristál v New Yorku 22.11.1910 na parníku „Kronprinz Wilhelm“ v odpovedi na 29 otázok o sebe uviedol:

„Mám 29 rokov, som ženatý, pracovať chcem ako poľnohospodársky robotník v štáte Virginia v meste Norton. Viem čítať a písať, národnosť je uhorská, národ slovenský, posledné trvalé bydlisko je v krajine Uhorsko, obec Kľačany. Doma som zanechal manželku Helenu Michníkovú. Lístok do cieľovej stanice mám, vlastným 70 dolárov, v USA som v minulosti bol v rokoch 1904-1907. Som v kontakte s priateľom Jánošom Budveselom v meste Norton (Virginia). Nie som

polygamista ani anarchista, stav duševného a fyzického zdravia je dobrý, nie som deformovaný alebo zmrzačený, vzhľad je dobrý, farba vlasov čierna, oči modré, žiadne identifikačné znaky. Narodil som sa v Uhorsku, v obci Kľačany."

Poznámka:

Na zhotovenie grafov sme použili štatistické údaje zaznamenané pri príchode do USA u 41 Kľačancov.

